

križiaci - starý český výraz *křižovníci*; súhrnný názov pre účastníkov *križových výprav* do *Palestíny*, *Sýrie* a *Malej Ázie* od 11.-15.st.; boli nimi katolícke rehoľné rády, ktoré mali na odeve vyšitý *znak kríža* (pozri *kríž jeruzalemský*); rôzna farba kríža a rúcha odlišovali jednotlivé rády (pozri *rády rytierske*)

Dudák v súvislosti s heslom *gotický sloh* (východné *Stredomorie*): v *Palestíne*, *Libanone* a *Sýrii* vybudovali križiaci mohutný systém *hradov* (pozri *križiacky hrad*), *citadel* a opevnených miest na obranu proti *moslimom*; zachovali sa napr. na juh od *Mŕtveho mora* hrad Montréal (od 1115), na východ od Mŕtveho mora pevnosť Kérak (pozri *Ježišova kopija*), pri prameňoch *Jordánu* Subeiba, v *Libanone* hrad Beaufort a Džebele, v *Sýrii* hrady Saone, Chastel-Blanc a najmä rozsiahly Krak des Chevaliers, patriaci *johanitom*; na *Rhodose* sa zachoval hrad veľmajstra *maltézskeho rádu*, v *Pobaltí* hrad - pevnosť Magdeburg

časopis *Vlasta*: po dobytí *Palestíny* bolo založených niekoľko *rytierskych rádov*, ktoré si vzali na starosť starať sa o *pútnikov* do *Svätej zeme*; jedným z rádov boli *templári*, ktorí chránili *pútnické cesty*, rád sv. Jána (*johaniti*) sa starali o chorých (pozri *choroba*); aktivity *nemeckých rytierov* boli kdesi uprostred; bojovali statočne ako templári a starali sa o chorých ako johaniti; ich rád bol oficiálne uznaný pápežskou *bullou* 1196; keď opustili Palestínu, pomáhali v *Uhrách* v boji proti pohanským Kumánom; uhorský kráľ sa však stále viac obával samotných križiakov a dal ich vykázať zo zeme; rád nemeckých rytierov pre seba nakoniec získal oblasť východného *Pruska* a pomáhal chrániť hranicu proti pohanským Prusom, Litovcom a Lotyšom; rytieri zakladali mestá, hrady, šírili *kresťanstvo* a stávali sa čím ďalej mocnejšími a bohatšími; poľský kráľ Ladislav Jagelonský nakoniec rád porazil v bitke pri Grünwalde (1410) a zlomil jeho moc; jedným zo sídiel križiackeho rádu bol hrad Malbork (pôvodný názov Marienburg) na brehu *Baltského mora*; stal sa sídlom veľmajstra, ktorý si roku 1309 vybral toto strategické miesto, keď bolo treba presťahovať rád z Benátok do Pruska

pozri *komenda*; *Saracéni*; *Svätá zem*; *Ježišova kópia*, *sv. grál*, *Mauricius*

http://translate.google.sk/translate?hl=sk&sl=iw&u=http://he.wikipedia.org/wiki/%25D7%2591%25D7%25A8%25D7%2599%25D7%259B%25D7%2595%25D7%25AA_%25D7%2594%25D7%25A6%25D7%2590%25D7%259F&prev=/search%3Fq%3D%25D7%2591%25D7%2599%25D7%25AA-%25D7%2597%25D7%25A1%25D7%2593%25D7%2590%26hl%3Dsk%26rlz%3D1C1TEUA_enSK466SK466&sa=X&ei=ySivUb7EOsnEtAanrICwDg&ved=0CDMQ7gEwAA

Ochod križiakov do Svätej zeme (iluminácia, 13.st.)

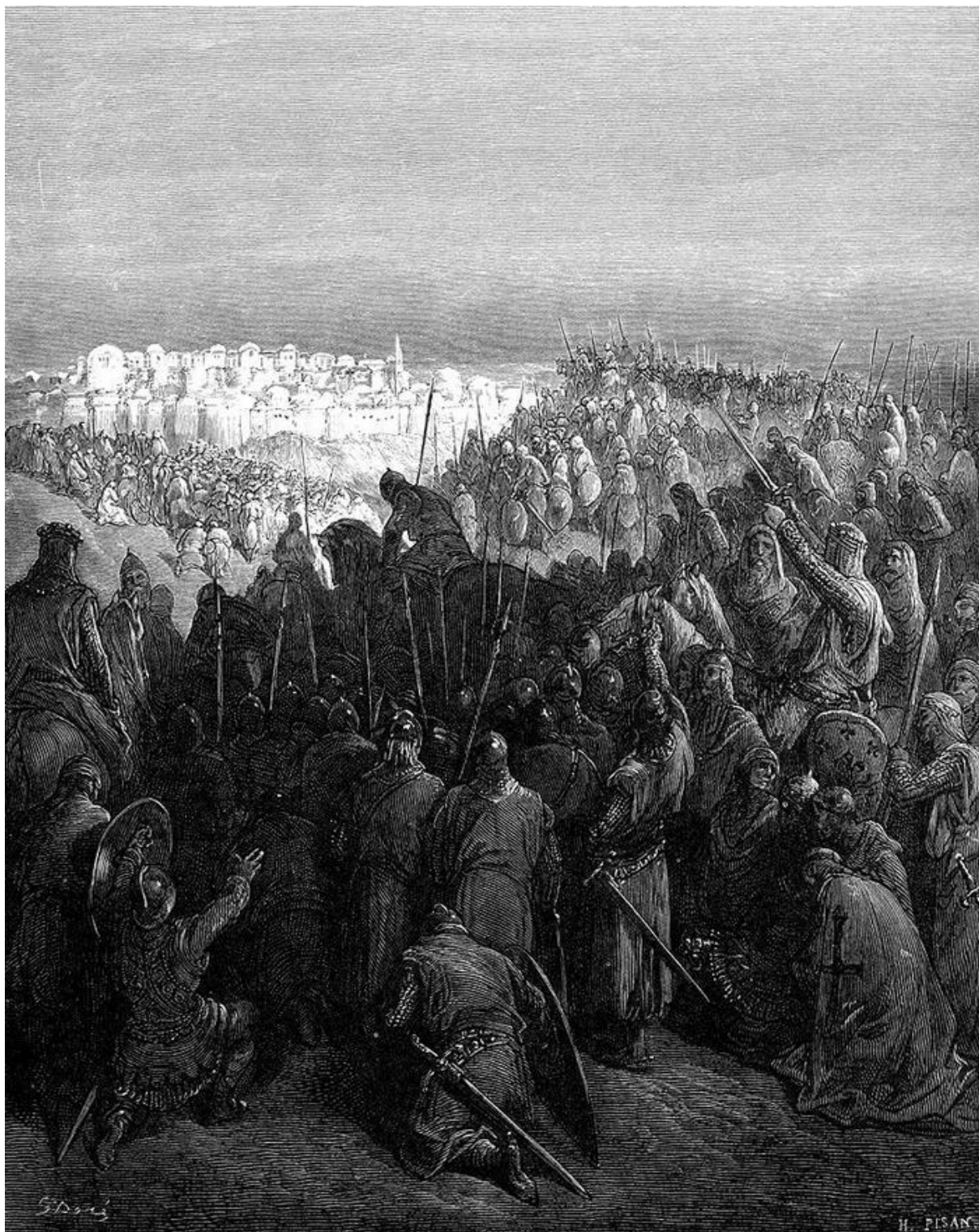
Modliaci sa križiak (iluminácia, 13.st.)

E. Delacroix: Dobytie Konštantínopolu križiakmi (1840)

K. F. Lessing: Križiak (1835)

G. Doré: Nadšenie križiakov z prvého videnia Jeruzalemu (drevoryt, 19.st.)

križiaci s červenou hviezdou - pozri *križovníci s červenou hviezdou*

križiacka výprava - križová výprava

križiacke hrady - hrady budované feudálmi a rytierskymi rádmi zo začiatku v *Palestíne*; od 1.pol.12.st. v podobe pravouhlého normandského *donjonu* doplneného *opevnením*; stavby inšpirované byzantskými a arabskými vzormi v podobe štvorhranného *kastelu* so štvorhrannými nárožnými *vežami* alebo *vežicami*; charakteristickou súčasťou križiackeho hradu bol *dansker/záchodová veža*; pozri *Jantárová komnata*

križiacke štáty v Levante (1102) - pozri *križová výprava*

www v súvislosti s heslom *Guillaume de Tyr*: francúzsky výraz *outramer* označoval zámorie; v časoch krížových výprav *outramer* znamenal všeobecne krížiacke štáty, založené na východe po prvej krížovej výprave: Edesské grófstvo, Antiochijské kniežatstvo, Grófstvo Tripolis a predovšetkým Jeruzalemské kráľovstvo; slovo *outramer* sa používalo ako synonymum k názvu Levanta, Sýria či Palestína v časti dnešného Izraela, Jordánska a Libanonu; výraz *outramer* sa tiež používa pre krajiny „z morom“; preto napr. francúzsky kráľ Ľudovít IV. bol nazývaný „Louis d'Outremer“, pretože bol vychovaný v Anglicku

http://cs.wikipedia.org/wiki/Prvn%C3%AD_k%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1_v%C3%BDprava

Korunovácia Balduina za kráľa Jeruzalemu (miniatura, 12.st.)

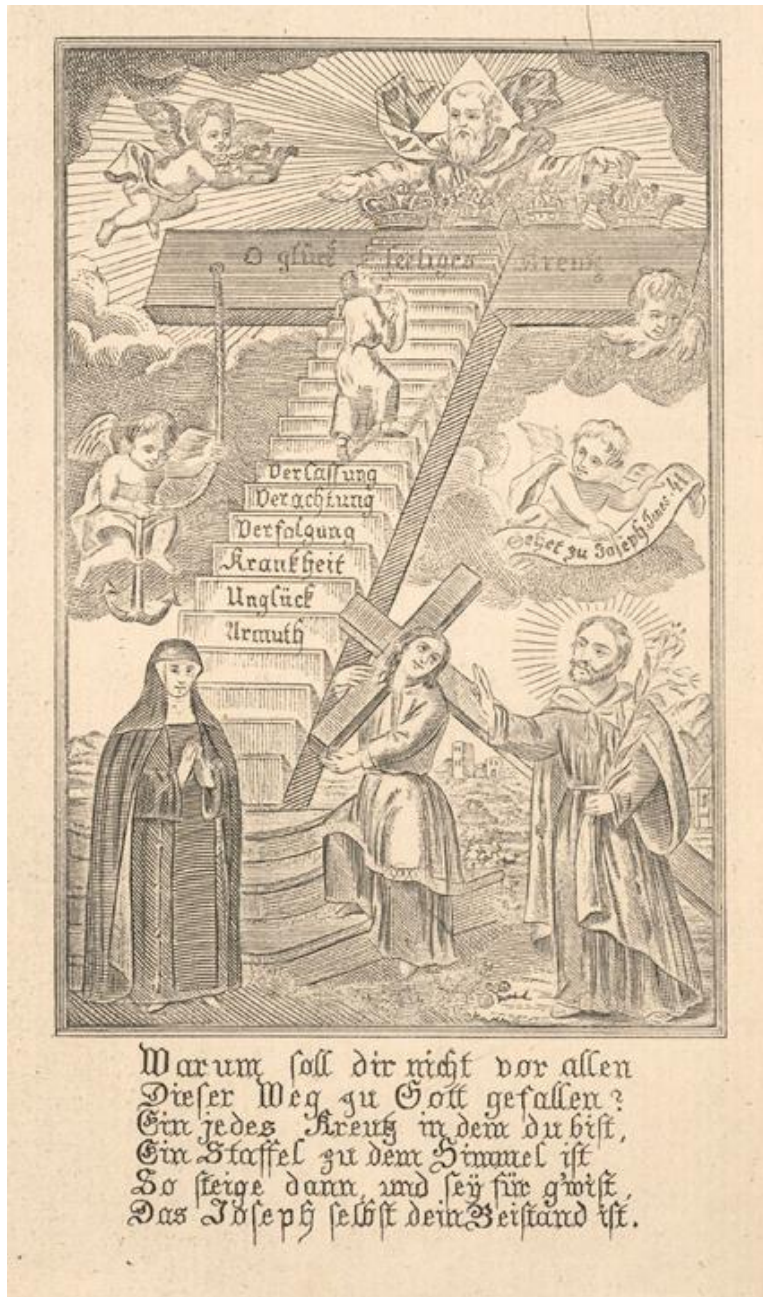
krížiacke výpravy proti husitom -

http://sk.wikipedia.org/wiki/Kri%C5%BEiacke_v%C3%BDpravy_proti_husitom

kríž'ané vajce - veľ'konočné vajce

krížová cesta - 1.námety zo života Ježiša Krista; pozri *pašie*, *Kalvária*; *zastavenia krížovej cesty*; *Ježiš klesá pod krížom*; *Cesta na Kalváriu*

2.v prenesenom význame naplnenie Kristovho odkazu vlastným odriekaním alebo životné utrpenie všeobecne

F. J. Binder: Křížová cesta (lept, ilustrácie k mariánskemu kancionálu, 1760-1800)

krížová chodba - chodba *kláštora* zaklenutá *krížovou klenbou*; gotická architektúra; pozri *kláštorná studňa*, *rajský dvor*, *kartúza*; *gotické umenie*

krížová klenba - *klenba krížová*

krížová klenba klesajúca - *klenba krížová klesajúca*

krížová klenba rebrová - *klenba krížová rebrová*

krížová klenba rovná - *klenba krížová rovná*

krížová klenba stúpajúca - *klenba krížová stúpajúca*

krížová kytica - *kytica krížová*

krížová svätožiara - *svätožiara krížová*

krížová škrupina - *škrupina krížová*

krížovatka - miesto, kde sa *komunikácie* pretínajú a vzájomne prepájajú; pozri *karusel*

krížová výprava - *krížové výpravy*

krížová výprava detí - legenda o údajne nemeckej a francúzskej výprave detí zorganizovanej vraj preto, lebo sa verilo, že neúspechy doterajších výprav zapríčiňuje hriechnosť dospelých účastníkov; pôvodcom výpravy mal byť akýsi francúzsky pastierik Štefan, ktorému sa r. 1212 zjavil *Kristus* a vyzval ho

ku krížovej výprave proti neveriacim; preto veril, že more sa pred ním rozostúpi a cestu do *Svätej zeme* prekoná suchou nohou (iste v odkaze na biblický príbeh z *Exodu 14*, v ktorom sa pred Židmi prchajúcimi z Egypta rozostúpilo *Červené more*); po strastiplnej ceste vraj niekoľko tisíc detí dorazilo do Marseille, kde sa neúspešne pokúsili prejsť *Stredozemným morom*; dvaja obchodníci, Hugo Železo a Vilém Prasa, potom vzali deti na svoju loď so sľubom, že ich prevezú do *Palestiny*; odviezli ich však do Alžíru a neskôr do *Alexandrie*, kde ich predali do *otročtva*; podobná nemecká výprava, ktorú viedol mládenec menom Mikuláš údajne vyšla z Porýnia a cez *Alpy* doputovala do Janova; časť pútnikov sa stala janovskými občanmi a časť putovala ďalej do Pisy a Ríma, kde Mikuláša prijal sám pápež a podarilo sa mu presvedčiť časť detí k návratu domov; pri spätočnej ceste ich veľa zomrelo, medzi nimi aj Mikuláš; stredoveké pramene popisujúce krížovú výpravu detí sú však v súčasnej dobe spochybňované a celý popis detskej krížovej výpravy je považovaný za omyl vzniknutý tridsať rokov po opisovaných udalostiach; s príbehom krížovej výpravy detí súvisí aj nemecká legenda o *potkaniarovi* z *Hamelu*

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%8B%D0%B9_%D0%BF%D0%BE%D1%85%D0%BE%D0%B4_%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%B9

G. Doré: Krížová výprava detí (19.st.)

W. Wojtkiewicz: Detská kruciata (1905)

W. Wojtkiewicz: Detská procesia (1909)

krížová výprava proti kacírom - prvou krížovou výpravou proti európskym kacírom bola výprava proti *albigénom*; trvala dvadsať rokov (1209-1229) a jej cieľom bolo vykoreniť *katarskú* herézu v južnom Francúzsku; za obeť jej padlo 200 tis. až 1 mil. ľudí; v rokoch 1284-1285 sa odohrala aragonská krížová výprava; vyhlásil ju pápež Martin IV. proti exkomunikovanému aragonskému kráľovi Petrovi III.; krížová výprava bola len súčasťou dlhotrvajúcej vojny zvanej sicílske nešpory; poslednými krížovými výpravami boli štyri výpravy proti *husitom*;

J. Fouquet: Krížová výprava proti pohanom. Ľudovít VIII. oblieha Avignon (iluminácia z „Grandes Chroniques de France“, 1455-1460)

Majster Boucicaut: Vyhnanie albigéncov z mesta Carcassonne v roku 1209 (miniatura z rukopisu Grandes Chroniques de France, 1415)

krížová zástava - tiež *vexilium*, *labarum*; symbol *Kristovho* víťazstva nad *smrťou*; skladá sa zo žrde zakončenej *krížom* alebo iným symbolom a z priečneho ramena, na ktorý je upevnená *zástava* s *Kristovým monogramom* (pozri *christogram*) alebo iným náboženským symbolom; zástava rozšírená najmä v *baroku*, kedy bola nosená na procesiách; krížovou zástavou je i *labarum* so symbolom kríža; pozri *Ansanus*; *Zostúpenie do pekiel*, *Zjavenie sa Krista svojej matke Márii*, *Vzkriesenie*

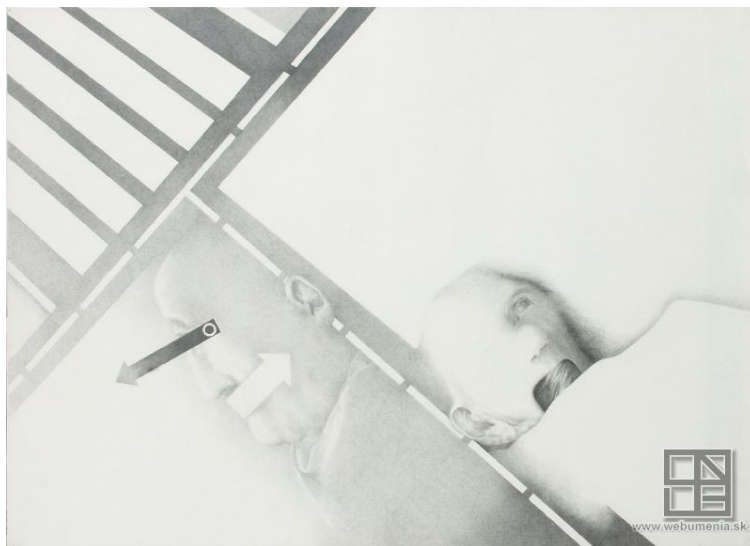

(19,11-15. Príchod Kráľa kráľov). Videnie jazdca menom Verný a Pravý (Apokalypsa 'Queen Mary, 14.st.)

Stredoeurópsky maliar z 2. polovice 18.storočia: Kristus Vykupiteľ zjavujúci sa svojej matke (1751-1800)

križovatka - pozri *križ*

A. Sigetová: Križovatky VII.

A. Sigetová: Križovatky IV